

УДК 371.134:6(07)

**Марина Бутиріна,
Олексій Лопата**

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДО СТВОРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ

Сьогодні великого попиту набула технологія візуалізації навчального матеріалу заняття, уроку або лекції за допомогою комп'ютерних засобів, що створюються самостійно викладачем за допомогою програмного забезпечення. Під час створення навчальних презентацій учителю важливо забезпечити відповідність між специфічними особливостями викладу навчального матеріалу і основними психолого-педагогічними закономірностями процесу навчання, умовами засвоєння студентами знань:

- необхідне раціональне чергування на занятті засобів навчання;
- певне обмеження їх обсягу та тривалості демонстрування (не тільки з гігієнічних обмежень);
- визначення дидактичних функцій презентацій на занятті;
- визначення необхідного та достатнього (оптимального) обсягу навчальної інформації, її відповідність змісту, можливі форми поєднання зі словом викладача;
- врахування специфіки групи (загальний рівень розвитку учнів, їх підготовки з даної теми, вміння працювати з мультимедійною інформацією).

У ході розробки навчальних мультимедійних презентацій необхідно враховувати, з одного боку, дидактичні принципи створення навчальних програм, вимоги до психологічних особливостей сприйняття інформації з екрану, ергономічні вимоги, а з іншого – максимально скористатись можливостями програмних засобів телекомунікаційних мереж і сучасних інформаційних технологій. Причому, визначальними є дидактичні та пізнавальні цілі й завдання, оскільки засоби інформаційних технологій – це лише інструмент дидактичних завдань.

Перспективи впровадження інформаційних і комунікаційних технологій навчання та проблеми їх використання у цілях навчання у своїх працях досліджують Л. І. Долинер, Е. І. Машбиць та В. С. Фетісов. В. М. Мадзігон вивчає проблематику та перспективу інформатизації освіти в Україні. Дидактичні проблеми та перспективи використання сучасних інформаційних технологій в освіті вивчають М. В. Бутиріна, І. В. Роберт, М. М. Полюжин, Т. Сергеева, Г. Я. Цибулько та А. Чернявська, які висувають ряд дидактичних вимог до комп'ютерних навчальних програм та навчальних презентацій.

Метою статті є визначення дидактичних принципів створення навчальних презентацій, ергономічних вимог до оформлення слайдів навчальних презентацій відповідно до психологічних особливостей сприйняття інформації з екрану та технічних можливостей програмних засобів телекомунікаційних мереж і сучасних інформаційних технологій.

Поняття мультимедіа об'єднує різноманітні інформаційні об'єкти – текст, графіка, відео, анімація та звук, які можуть використовуватися учителями при проектуванні власних розробок. При цьому ними застосовуються інструментальні засоби розробки навчальних мультимедіа-матеріалів для формування гіперпосилань між фрагментами змістовних частин, забезпечення інтерактивності та створення багатошарових модульних структур, які включають цифрові фотографії, скановані зображення, фрагменти фільмів і текстів.

Презентація, як комп'ютерний документ – послідовність слайдів (електронних сторінок), що змінюють одне одного в певній послідовності та з встановленою швидкістю. При демонстрації об'єкти можуть відразу відображатися на слайдах, а можуть з'являтися на них поступово, в певний час, визначений доповідачем для підсилення наочності доповіді та акцентування на особливо важливі моменти її змісту [1]. За потреб доповідач може порушити визначену заздалегідь послідовність демонстрації слайдів і перейти до будь-якого з них в довільному порядку. Демонстрація такого документа може відбуватися на екрані монітору комп'ютера чи на великому екрані за допомогою спеціальних пристроїв – мультимедійного проектора, плазмового екрану, мультимедійного плато, телевізору. Глядачі бачать чергування зображень, на кожному з яких можуть бути текст, фотографії, малюнки, діаграми, графіки... (це може супроводжуватися звуковим оформленням – музикою чи голосовим коментарем диктора. Частіше демонстрація навчальних презентацій супроводжується поясненням учителя або викладача.

В літературі не існує загально визнаної класифікації презентацій за типом змісту та оформленням. Наприклад, Л. Й. Ястребов [6] пропонує класифікувати презентації за ступенем їх «оживлення» різними ефектами.

Він виділяє такі групи презентацій:

1. Офіційна презентація – різного роду звіти, доповіді тощо перед серйозною аудиторією, в якій необхідним є строгий дизайн, витриманість, єдиний шаблон оформлення для всіх слайдів, вимагається чітке структурування та розміщення на слайдах всіх тез доповіді.

2. Офіційно-емоційна презентація. Така презентація використовується для двох цілей: передати слухачам деяку офіційну інформацію та надихати їх, переконати в чомусь. Наприклад, таку презентацію можна зробити на батьківські збори.

М. В. Бутиріна та Г. Я. Цибулько визначають поняття «навчальна презентація» як допоміжну (наочну) форму комунікації учителів та учнів,

яка має обмежену методичну мету, відповідає основним ергономічним вимогам до створення презентацій та створюється у відповідності до основних (засадничих) дидактичних принципів [4]. Навчальні презентації дозволяють візуалізувати інформацію, адаптуватися під особливості учнів, змінювати швидкість подачі матеріалу; зменшити невиробничі витрати живої праці викладача, який у даному випадку є технологом сучасного навчального процесу.

Ефективність мультимедійних презентацій значною мірою залежить від якості використаних матеріалів, а також від майстерності педагога. Під час створення навчальних мультимедійних презентацій необхідно враховувати такі вимоги [3]:

- мотивація – необхідна складова процесу навчання. Необхідна чітко сформована мета, що ставиться перед учнями.
- навчальна мета – чітке формулювання навчальних цілей і завдань;
- створення передумов для сприйняття навчального матеріалу – використання допоміжних матеріалів (підручники, довідники тощо);
- викладення навчального матеріалу – стратегія подання матеріалу визначається залежно від поставлених навчальних завдань. Важливим є оформлення кадрів на екрані дисплею – необхідно дотримуватись загально визнаних принципів наочності й ефективності сприйняття;
- закріплення та самоперевірка знань.

Перед початком роботи над презентацією необхідно досягти повного розуміння того, про що йтиметься. Презентація повинна бути короткою, доступною і композиційно завершеною. Її тривалість за сценарієм повинна складати не більше 20–30 хвилин при кількості 20–25 слайдів, причому демонстрація одного слайду повинна займати до 1 хвилини.

Етапи підготовки мультимедійної навчальної презентації [2]:

- структуризація навчального матеріалу;
- складання сценарію реалізації;
- розробка дизайну презентації;
- підготовка медіафрагментів (тексти, ілюстрації, відео, запис аудіофрагментів);
- підготовка музичного та голосового супроводу;
- тест-перевірка готової презентації.

Навчальна презентація за призначенням може бути [3]:

- проблемною – вступ до теми;
 - інформативною: інструкції, приклади для учнів, форми оцінювання, консультування. Вона використовується учнями самостійно впродовж вивчення теми, доступна їм в будь-який час навчального процесу;
 - діагностичною, контролюючою: використовується для перевірки знань учнів, самооцінювання наприкінці вивчення теми, розділу, уроку. Використовується учнями індивідуально і самостійно після вивчення розділу, теми та доступна їм в присутності вчителя чи у вільному доступі.
-

Кожен навчальний мультимедійний засіб має відповідати всім дидактичним вимогам, що й традиційні посібники, а саме науковості, систематичності, послідовності, доступності, зв'язку із практикою, наочності [5]. Проте під час створення мультимедійної презентації необхідно враховувати не тільки відповідні принципи класичної дидактики, але й специфічні підходи використання комп'ютерних мультимедійних презентацій та технічні можливості програми, у якій буде створюватися презентація.

Для технічного створення презентацій найрозповсюдженіші додатки – це PowerPoint у MicrosoftOffice та Impress у LibreOffice.

Програма PowerPoint, що входить до пакету MicrosoftOffice, дозволяє створювати презентації з ефектами анімації окремих об'єктів (тексту, фотографій, малюнків), із звуковим супроводом, демонстрацією відеофрагментів та використанням гіперпосилань для зміни визначеної послідовності демонстрації слайдів [1]. Програма включає можливості малювання простих об'єктів і внесення зміни до малюнків і фотографій, відображення графіків і діаграм, на базі розробленої презентації забезпечується можливість її друкування в різних формах. Передбачена можливість збереження презентації у різних форматах дозволяє використовувати її не лише на комп'ютерах, на яких встановлене програмне забезпечення MicrosoftOffice, а й переглядати за допомогою будь-якого браузера. Але MicrosoftOffice є комерційним пакетом, що не завжди може собі дозволити школа.

Сьогодні програмісти пропонують увазі педагогів новий інструмент для створення навчальних презентацій Impress, що входить до пакету LibreOffice. Impress є зручним та безкоштовним інструментом для створення ефективних мультимедійних презентацій. Він дає можливість поліпшити презентації 2D і 3D кліпартами, спецефектами, зміною стилю, анімацією і високоякісними інструментами малювання [1].

Шаблони сторінок спрощують завдання з підготовки матеріалів, що дає змогу заощадити ще більше часу при їх завантаженні з репозиторію шаблонів LibreOffice.

Для зручності створення презентації надано можливість перегляду слайдів у різних режимах, відповідно до поточної задачі:

- Normal (для загального редагування);
- Outline (для організації та викладу змісту тексту в загальних рисах);
- Notes (для перегляду і редагування приміток до слайда);
- Handout (для представлення паперових матеріалів);
- Slide Sorter (для перегляду мініатюрних ескізів листа, що дозволяє швидко знаходити і впорядковувати ваші слайди).

«Режим слайд-шоу» надає можливість повного управління якістю та порядком зображення слайдів (які слайди будуть показані; ручна або синхронізована зміна слайдів; покажчик бачимо або невидимий; навігатор

показаний/прихований).

Impress підтримує мультимоніторних, і стандартно включений Presenter Console Extension дає більше контролю над презентацією у вигляді слайд-шоу, як наприклад, можливість бачити наступний слайд, переглядати примітки до слайдів, а також контролювати таймер презентації, в той час як аудиторія дивиться на поточний слайд.

Impress має широкий асортимент легких у використанні інструментів зі створення креслень і діаграм для додавання стилю та вишуканості в презентацію. Є можливість налаштувати ваш робочий простір таким чином, щоб мати миттєвий доступ до часто використовуваних інструментів малювання, і скористатися блоком «Стилі та форматування» щоб застосовувати графічні стилі одним кліком.

Інструмент Fontworks дозволяє створювати привабливі 2D і 3D зображення з тексту. Impress дозволяє створювати і керувати 3D сценами, що включають велику різноманітність об'єктів і компонентів.

Impress зберігає презентації у форматі OpenDocument – новому міжнародному стандарті для документів. Це заснований на XML формат, який дає можливість відкривати презентації адресатами, які не є користувачами LibreOffice: презентації будуть доступні в будь-якому OpenDocument сумісному програмному забезпеченні [1].

Отже, крім дидактичних переваг, комп'ютерні презентації мають ряд переваг, пов'язаних з тиражуванням та розповсюдженням. Створені на інших (наприклад, магнітних чи паперових) носіях та пристроях моделі, схеми, діаграми, слайди, відеокліпи, звукові фрагменти можуть компактно зберігатися в цифровому вигляді за допомогою презентацій.

Але навчальні мультимедійні презентації мають певні обмеження їх застосування. Перш за все для їх повноцінного використання у навчальному процесі вчителям різних предметів потрібен постійний доступ до комп'ютерів при їх підготовці й застосуванні та обізнаність у використанні основних пакетів і програм для створення презентацій, та їх особливостей. Для технічного створення презентацій найчастіше використовується програма PowerPoint у MicrosoftOffice, яка є комерційною і вимагає придбання ліцензії для використання. На наш погляд Impress – є зручним та безкоштовним інструментом для створення ефективних мультимедійних презентацій у пакеті LibreOffice.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бент Б. Андерсен Мультимедиа в образовании: специализированный учебный курс. / Бент Б. Андерсен, Катя Ван ден Бринк; авторизованный пер.с англ. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Дрофа, 2007. – 224 с.
2. Ващук О. М. Підготовка лекцій-презентацій. Навчальний посібник. / О. М. Ващук, В. О. Нелюбов – Закарпатський державний університет Інституту інформаційних технологій та дистанційної освіти, Ужгород – 2005.

3. Загальні вимоги до оформлення навчальних посібників та навчально-методичної літератури (текст): методичні рекомендації для викладачів / Під заг. ред.. М. Полюжина, укл. К. Мовчан. – Ужгород : Видавничий центр ЗакДУ, 2008. – 44 с.
4. Ковальчук Н. А. Створення навчальних презентацій для викладання предмету безпека життєдіяльності у вищих навчальних закладах / Н. А. Ковальчук, М. В. Бутиріна // Пошуки і знахідки. Матеріали наукової конференції ВДНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (квітень 2013) / Укладач В. К. Сарієнко. – Слов'янськ, 2013.
5. Цибулько Г. Я. Навчальні презентації як спосіб ефективізації навчання студентів з нормативної дисципліни БЖД / Г. Я. Цибулько, М. В. Бутиріна. – Актуальні проблеми організації та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у вищих навчальних закладах: матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару з міжнародною участю (м. Євпаторія, 05–09 лютого 2013 р.) / М-во освіти і науки, молоді та спорту, Євпаторійський інститут соціальних наук Республіканського вищого навчального закладу «Кримський гуманітарний університет» (м. Ялта). – Євпаторія : ЄІСН РВНЗ КГУ, 2013. – 243 с.
6. Шевченко В. П. Мистецтво комп'ютерної презентації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unicyb.kiev.ua/Library/Present>.